

Bill Justinussen
Jenis av Rana
vegna Miðflokkinn

Løgtingið

Løgtingsmál nr. 168/2018: Uppskot til løgtingslóg um broyting í løgtingslóg um áseting av skatti (Hækkaður barnafrádráttur)

Uppskot til

Løgtingslóg um broyting í løgtingslóg um áseting av skatti
(Hækkaður barnafrádráttur)

§ 1

Í løgtingslóg nr. 87 frá 1. september 1983 um áseting av skatti, sum seinast broytt við løgtingslóg nr. 181 frá 21. desember 2018, verða gjørdar hesar broytingar:

1. § 2, stk. 1, 1. pkt verður orðað soleiðis: “Persónur, ið er undir fullari skattskyldu sambært reglunum í § 1, stk. 1, nr. 1-5 í skattalógini, og hevur fast tilhald í Føroyum, kann fyri hvørt barnið, ið hann hevur foreldramyndugleikan yvir, draga frá í útroknaða landsskattinum ein barnafrádrátt fyri fyrsta barnið á kr. 9.200, um barnið er undir 7 ár 1. januar í tí álmanakkaári, sum skattsetingin viðvíkur, og ein barnafrádrátt á kr. 6.500, um barnið er millum 7 og 17 ár 1. januar í tí álmanakkaári, sum skattsetingin viðvíkur og fyri næsta barnið á kr. 11.500, um barnið er undir 7 ár 1. januar í tí álmanakkaári, sum

skattsetingin viðvíkur, og ein barnafrádrátt á kr. 8.125, um barnið er millum 7 og 17 ár 1. januar í tí álmanakkaári, sum skattsetingin viðvíkur og fyri triðja barnið á kr. 13.800, um barnið er undir 7 ár 1. januar í tí álmanakkaári, sum skattsetingin viðvíkur, og ein barnafrádrátt á kr. 9.750, um barnið er millum 7 og 17 ár 1. januar í tí álmanakkaári, sum skattsetingin viðvíkur og frá og við fjórða barni, ein barnafrádrátt á kr. 16.100, um barnið er undir 7 ár 1. januar í tí álmanakkaári, sum skattsetingin viðvíkur, og ein barnafrádrátt á kr. 11.375, um barnið er millum 7 og 17 ár 1. januar í tí álmanakkaári, sum skattsetingin viðvíkur.”

§ 2

Henda løgtingslóg kemur í gildi dagin eftir, at hon er kunngjørd og hevur virknað frá 1. januar 2019.

Almennar viðmerkingar

Føroyar hava síðani 2013 havt fólkvøkstur, tá skeiva gongdin við minkandi fólkatali vendi. Tað er beint ímóti gongdini í øðrum útjaðaraøkjum í norðanlondum, at fólkatalið veksur.

Tað kemur ikki av sær sjálvum, at fólkatalið veksur. Millum orsøkirnar til fólkvøksturin er høgur burðartíttleiki og lágur deyðstíttleiki og harvið hægri livialdur.

Sambært Hagstovu Føroya eiga føroyingar í miðal flest børn í Europu.

Hagstova Føroya sigur:

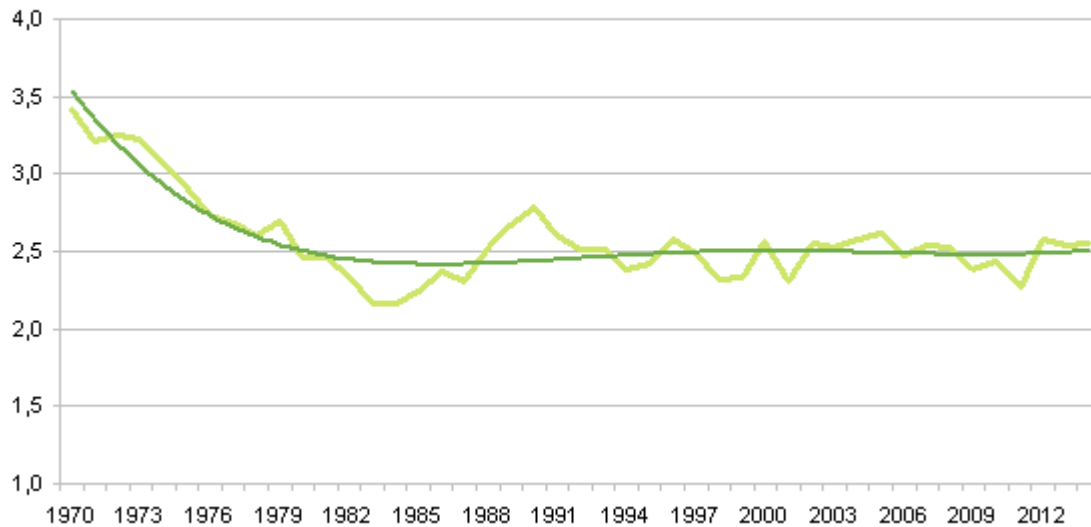
Í nógvum londum er demografiska avbjóðingin eitt høvuðsmál í samfelagsmenningini: minkandi barnatal hevur við sær eina vikinandi tilgongd til arbeiðsmarknaðin, samstundis sum øktur livialdur ger, at bólkurin av eldri fólki er vaksandi.

Hetta er úrslit av eini gongd við fallandi føðitíttleika, sum gongur aftur til 1960-árin. Aftanfyrri hesa gongd vóru samfelagsbroytingar í vinnuhátti og arbeiðsmarknaði, broytingar í familjumynstri og í samfelagsliga leiklutinum hjá kvinnum. Miðskeiðis í 60-unum komu nýggir og munagóðir móguleikar fyri fyribyrjing og planlegging, og kvinnurnar kundu nú sjálvar gera av, hvussu nógv børn tær vildu hava. Tær gjørdust virknari á arbeiðsmarknaðinum og vunnu størri sjálvræði, eisini fíggarliga.

Flestu staðni er føðitíttleikin nú blivin so lágur, at hann liggur millum 1,5 og 1,8 barn í miðal fyri hvørja kvinnu í burðarførum aldri. Hetta talið er ov lágt til at halda tørn í fólkatalinum – og enn týðningarmiklari: til at halda javnvág í samansetingini av aldursbólkkum. Fyri at javnvág skal vera millum eldri og yngri ættarlið í einum samfelag, skal føðitíttleikin í minsta lagi verða oman fyri 2,0, tí umleið helvtin eru gentubørn og í miðal skal sostatt eitt gentubarn koma fyri hvørja kvinnu.

Føroyar eru tó eitt undantak frá hesi almennu gongdini, tí fallið í føðitíttleikanum hjá føroyskum kvinnum steðgaði á seinast í 1980-unum og hevur síðani ligið um 2,5. Við hesum hava Føroyar hægsta føðitíttleikan av øllum londum í Europa.

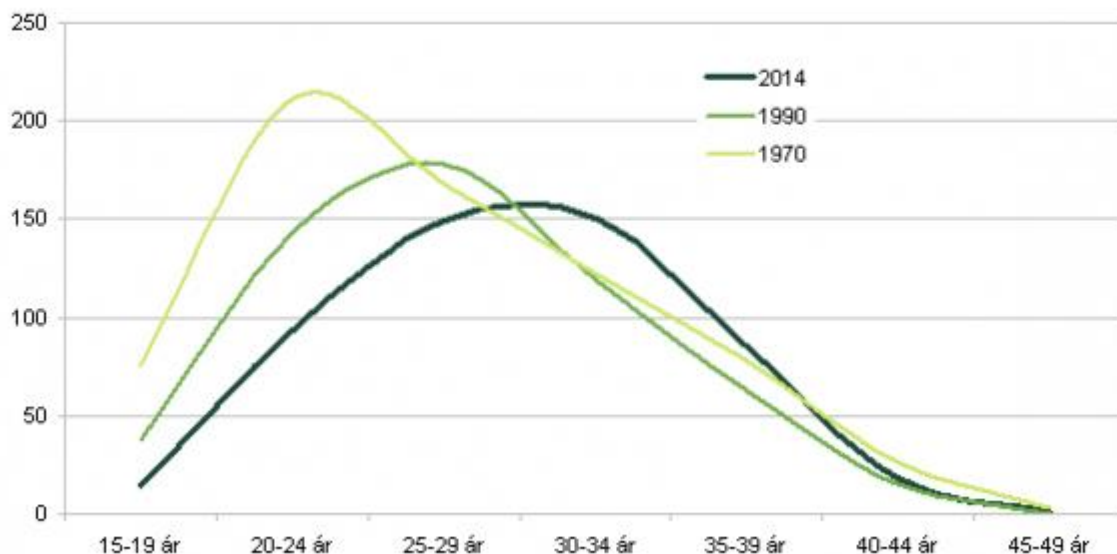
Føðitíttleiki í Føroyum 1970-2014
(tal av børnum í miðal pr. kvinnu í burðarførnum aldri)

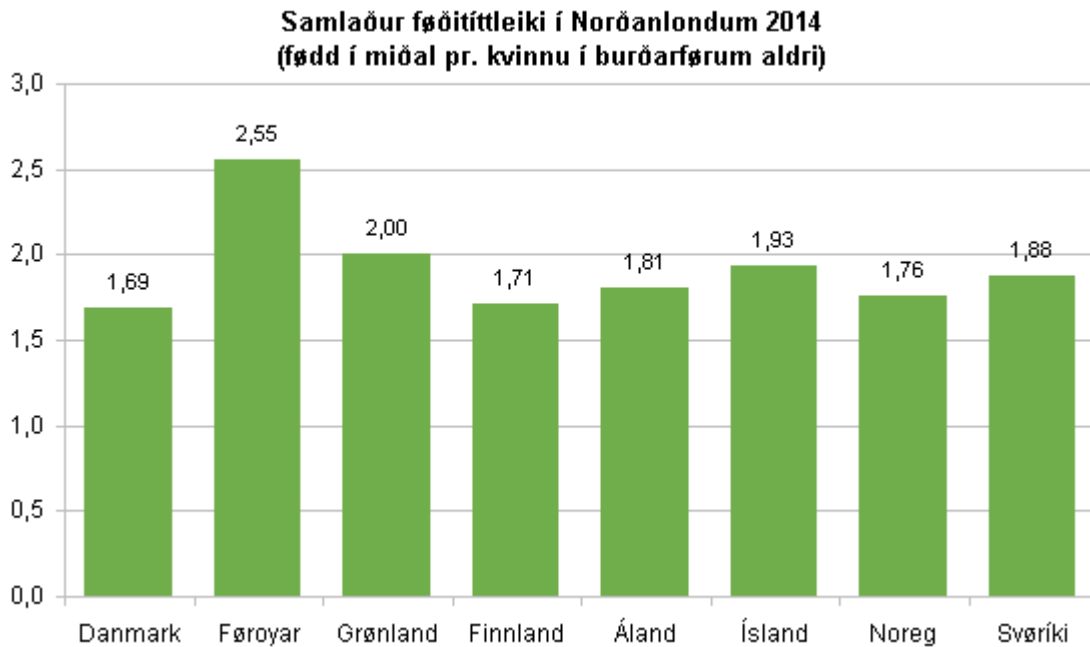
Á myndini niðanfryri sæst, hvussu broytingin í føðitíttleikanum í Føroyum er farin fram síðstu nøkur og fjøruti árin:

- frá 1970 til 1990 fellur føðitíttleikin úr 3,5 niður á 2,5. Hetta fallið er eitt úrslit av, at føðitíttleikin hjá ungum kvinnum upp til 25 ár minskar nógv, meðan hann er óbroyttur hjá teimum, ið eru yvir 25 ár;
- frá 1990 til 2015 er føðitíttleikin óbroyttur, men mynstrið er broytt kortini, soleiðis at títtleikin í hesum tíðarskeiði flytir seg frá teim yngru kvinnunum í tjúgu-ára aldrinum móti teimum í tríati-ára aldrinum.

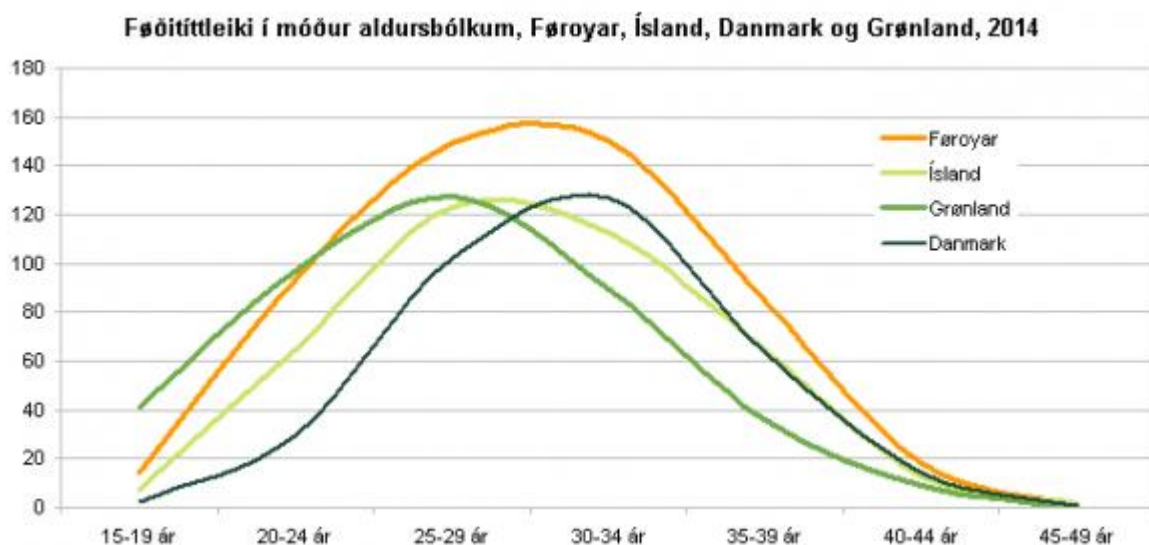
Føðitíttleiki, barnsburðir pr. 1000 kvinnur í aldursbólum, 1970, 1990 og 2014

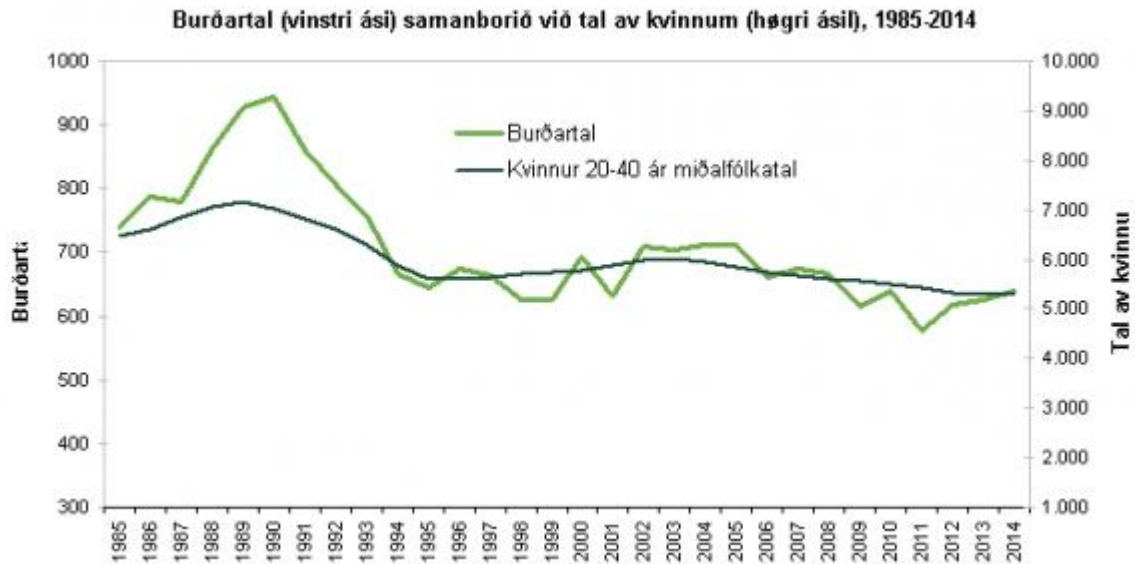
Sum heild eiga kvinnur í Norðurlondum í miðal fleiri børn enn kvinnur í øðrum londum í Europa. Tá hetta verður umrøtt í altjóða høpi, verður ofta víst til ein familjuvinarligan almanna- og arbeiðsmarknaðarpolitikk. Og tó liggja Norðurlondini niðan fyri 2 børn í miðal fyri hvørja kvinnu. Undantakið eru Føroyar, sum enn eins og síðstu 20-25 árin liggja ovast við umleið 2,5 børnum fyri hvørja kvinnu.

Tá vit á myndini niðanfyri samanbera burðarviðurskiptini í Føroyum við hini Norðurlondini sæst, at føðitíttleikin er størstur í Føroyum í øllum aldursbólum, frá teimum yngstu til tær elstu kvinnurnar. Tað er bert í Grønlandi, at føðitíttleikin er eitt sindur hægri hjá teimum 15-19 ára gomlu, men so er hann munandi lægri har í øllum aldursbólum frá 20-árunum og eldri.

Tá vit sostatt kunnu staðfesta, at føðitíttleikin hjá føroyskum kvinnum er sera høgur og tann hægsti í Europa, kann tað tykjast øvugt, at barnatalið kortini er minkandi. Hetta hongur saman við tí veruleika, at við stóru fráflytingini av landinum undir kreppuárunum 1990-95 hendi ein ógvislig minking av ungu kvinnuættarliðunum. Hendan minkingin hevur ongantíð rættað seg upp aftur.

Í 1990 vóru um 7.000 kvinnur í aldrinum 20 til 40 ár. Nú eru tær um 1.700 færri. Sjálvandi fær tað álvarsliga ávirkan á barnatalið – og harvið á møguleikan fyri at tryggja javnvágina í fólkatálinum.

Kelda: www.hagstova.fo

Miðflokkurin heldur, at neyðugt er at halda fast um góðu gongdina. Um vit megna at halda fast um høga føðitíttleikan mong ár fram yvir, eru útlit fyri, at Føroyar einaferð í framtíðini fara at telja bæði 60.000 og seinni 70.000 fólk.

Fíggjarligir fyrimunir til barnafamiljur eru ein góður máti at eggja familjum til at fáa fleiri børn. Tó er tað neyvan nøkur familja, sum fær børn við fíggjarligum fyrimunum sum orsök. Hinvegin kann tað hugsast, at fíggjarliga sperdar familjur velja ikki at fáa børn, tí umstøðurnar ikki loyva tí. Eitt nú hava vánaligar bústaðarumstøður týðning fyri, um familjur halda seg hava rúm fyri fleiri børnum. Og vánaligar bústaðarumstøður hava ofta sína orsök í tí fíggjarliga.

Fíggjarligar avleiðingar av uppskotinum

Tað er torført at siga, hvat kostnaðurin verður, men mett verður, at meirkostnaðurin fyri landið verður á leið 20 mió. kr. um árið.

Uppskotið hevur ikki fíggjarligar avleiðingar fyri kommunurnar.

Umsitingarligar avleiðingarnar av uppskotinum

Væntandi verða eisini ávísar umsitingarliðar avleiðingar fyri landi, við tað, at tillagingar mugu gerast í telduskipanini hjá TAKS.

Serligar viðmerkingar

Til § 1

Við uppskotinum fáa barnafamiljur øktan barnafrádrátt fyri hvørt barn, sum kemur afturat tí fyrsta. Flestu barnafamiljur fáa 2 og 3 børn. Men færri og færri familjur fáa fleiri enn tað. Við at økja barnafrádráttin 25% fyri hvørt barnið, sum kemur afturat, fáa fleirbarnafamiljur betri fíggjarligar karmar.

Til § 2

Áseting um gildiskomu. Løgtingslógin hevur virknað frá 1. januar 2019. Hetta er gjørligt, tí at uppskotið er bert til fyrimun fyri borgaran.

Á Løgtingi 7. mars 2019

Bill Justinussen

Jenis av Rana